

سوبژکتیویته در تفکر فلسفی جهان اسلام
جستار دوم

پرسش از سوبژکتیویته سینوی و فارابی

دکتر مسعود امید
عضو هیات علمی گروه فلسفه دانشگاه تبریز

سرشناسه	: امید، مسعود، ۱۳۴۵ -
عنوان و نام پدیدآور	: پرسش از سوژگیوتیه سینوی و فارابی/ مسعود امید.
مشخصات نشر	: تهران: انتشارات شفیعی، ۱۴۰۰.
مشخصات ظاهری	: ۱۸۱ص؛ ۱۴/۵ × ۲۱/۵ سم.
فروست	: سوژگیوتیه در تفکر فلسفی جهان اسلام؛ جستار دوم.
شابک	: ۹۷۸-622-98964-3-3
وضعیت فهرست نویسی	: فیبا
یادداشت	: کتابنامه: ص. ۱۷۸ - ۱۸۱.
موضوع	: خود (فلسفه) (Self (Philosophy)
موضوع	: ابن سینا، حسین بن عبدالله، ۳۷۰ - ۴۲۸ ق. -- دیدگاه درباره خود (فلسفه)
موضوع	: Avicenna -- Views on self (Philosophy)
موضوع	: فارابی، محمد بن محمد، ۲۲۶۰ - ۳۳۹ ق. -- دیدگاه درباره خود (فلسفه)
موضوع	: Farabi, Muhammad ibn Muhammad -- Views on self (Philosophy)
موضوع	: فلسفه اسلامی Islamic philosophy
رده بندی کنگره	: BBR۵۵
رده بندی دیویی	: ۱۷۸۹
شماره کتابشناسی ملی	: ۸۲۵۱۳
اطلاعات رکورد	: فیبا
کتابشناسی	

پرسش از سوژگیوتیه سینوی و فارابی

نویسنده: مسعود امید

ناشر: انتشارات شفیعی

لیتوگرافی و چاپ: چاپ اعظم تبریز

تاریخ چاپ و تیراژ: نوبت اول ۱۴۰۰

شمارگان: ۲۰۰ نسخه

شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۹۸۹۶۴-۵-۷ ISBN:978-622-98964-5-7

حق چاپ و نشر برای انتشارات شفیعی محفوظ است.

انتشارات شفیعی: تهران، میدان انقلاب، خیابان منیری جاوید، ساختمان اردیبهشت،

شماره ۶۵، طبقه همکف، تلفن: ۶۶۴۹۴۶۵۴

فهرست مطالب

صفحه

عنوان

۱۰ مقدمه

فصل اول: سطح و زمینه‌های پرسش

۲۹ نکاتی در باب مساله سوئز کتیوبته مشایی

۳۲ زمینه‌های طرح پرسش

فصل دوم: در باب سوئز کتیوبته

۳۸ پارادایم آگاهی و ظهور سوئز کتیوبته

۳۹ سوئز کتیوبته، توصیفی از، سووه و یک نظریه شناخت

۴۲ چیستی سوئز کتیوبته

۴۳ سوئز کتیوبته بنیاد جهان و عالم زندگی ما

۴۷ لزوم طرح مساله سوئز کتیوبته

۵۰ پرسش از سوئز کتیوبته مشایی

۵۳ مساله سوئز کتیوبته و دادن وجه پویا به آگاهی ایستای مشایی

فصل سوم: سوئز کتیوبته سینوی؛ یک نگاه اجمالی

۵۶ منبع خوانش سوئز کتیوبته سینوی

۵۶ روش‌شناسی خوانش سوئز کتیوبته سینوی

۵۹ تصویری کلی از سوئز کتیوبته سینوی

۶۰ تصویری جزئی از سوئز کتیوبته سینوی

۶۳ پرسش دیگر

فصل چهارم: سوژکتیویته سینوی؛ یک نگاه تفصیلی

- ۶۶ لزوم طرح پرسش‌های فلسفی نو از تاریخ فلسفه جهان اسلام
- ۷۰ امکان پرسش از سوژکتیویته سینوی
- ۷۱ طرح مسأله
- ۷۲ مسأله نخست: کل نگری به روایات سینوی و ایده مربوط بدانها
- تاملی در ایده‌های پیشنهادی
- ۷۳ الف- رجوع به ایده‌های کلاسیک
- ۷۴ ب- طرح ایده‌های جدید
- ۷۶ دو جهت انتزاعی و انضمامی فلسفه سینوی
- ۷۷ در باب روایت‌های نفس سینوی
- ۷۸ روایت‌های نفس محور و تولد فلسفه‌ای انضمامی در بطن فلسفه انتزاعی ..
- ۸۰ نتیجه گیری
- ۸۳ مسأله دوم: توصیف سوژکتیویته سینوی
- ۸۳ سوژه، سوژکتیویسم و سوژکتیویته
- ۸۵ سوژکتیویته دکارتی الگویی برای خوانش سوژکتیویته سینوی
- ۹۶ اهمیت سوژه از جنبه هستی‌شناسی یا معرفت‌شناسی؟
- ۹۷ سوژه و تقدم معرفت‌شناسی بر هستی‌شناسی
- ۹۹ سوژکتیویته سینوی
- ۹۹ ۱- مسأله استقلال خرد در فلسفه سینوی
- ۹۹ زمینه‌های تشکیل یک خود مستقل فلسفی در فلسفه ابن سینا
- ۱۰۰ اقسام استقلال خود در ابن سینا
- ۱۰۱ الف- خوداستقلال‌ی هستی‌شناختی

مقدمه

۱- تاریخ فلسفه بیش از دو هزار سال است که درگیر شبکه‌ای از موضوعات از قبیل نفس، روح، عقل، عالم صغیر، انسان، ذهن، سوژه، دازاین و... است. به نظر می‌رسد که در ورای این موضوعات با دغدغه یا مساله‌ای بنیادین مواجهیم که می‌توان آن را با عنوان مساله خود، من، اول شخص و... نامید و در ادامه با مسایلی چون درون‌نگری، علم حضوری، خودآگاهی، خوداندیشی، خودشناسی، فردیت، هویت، خودبستگی، خودآینی و... مواجهیم.

مساله خود یا من و... در تعریف و تقویم آن، در عین حال که در افق فلسفه صورت گرفته است، اما گاهی حتی متصف به اوصافی مانند خودیونانی، خوداروپایی و خودشرقی و... نیز شده است (یا خواهد شد) و شاید بتوان از خود پیشامدرن و خود مدرن و خود پسامدرن نیز سخن گفت. اما نکته مهم و درس آموز آن است که به نظر می‌رسد که مساله خود یک مساله مهم فلسفی با بازتاب‌های فرهنگی و حتی جهانی است. به بیان دیگر می‌توان انعکاس خودشناسی فلسفی را در حوزه‌های اخلاقی، سیاسی، دینی، اقتصادی، هنری، علمی و... پی‌جویی کرد. تاریخچه جدید خودشناسی فلسفی با عنوان تاریخ سوپرکتیویته نامیده می‌شود. سوپرکتیویته ناظر به ویژگی‌های سوژه یا یک خود است و به عنوان توصیف و تعریف و

نظریه‌ای در باب سوژه به شمار می‌آید. اما این نکته نیز گفتنی است که سوژکتیویته در ادامه حیات و حضور و تحولاتش همچون جریان‌ی ظاهری شده است که ره به نوسوژکتیویته نیز برده است.

تاریخ سوژکتیویته و نیز برخی از تحقیقات در باب آن، نشان از این دارد که اولاً ما با دو رویه و سطح در بحث از سوژکتیویته مواجهیم: سطح نخست طرح سوژکتیویته در ذیل مساله معرفت و بالاخص رابطه ذهن و عین که متمرکز در مساله رابطه سوژه و ابژه (ذهن و عین) و مساله نسبت سوژه با عینیت است که که مختص معرفت‌شناسی یا نظریه معرفت است و می‌توان آن را با عنوان سوژکتیویسم لحاظ کرد اما سطح دوم مربوط به طرح سوژکتیویته در ذیل مساله ماهیت سوژه و طرح عناصر و اوصاف کلی سوژه از قبیل خود، اول شخص، خودانگیختگی، خودآیینی و... است که حتی با حوزه‌های گوناگونی مانند اخلاق و زیبایی‌شناسی و دین و... نیز ارتباط می‌یابد و بدان‌ها قابل تعمیم است. (سالمون، ۱۳۹۹: ۱۲) در این حالت می‌توان آن را با عنوان نظریه سوژه یا دیدگاهی در باب سوژه در نظر گرفت. ثانیاً به نظر می‌رسد که می‌توان گفت که تاریخ سوژکتیویته، تاریخ سوژکتیویته‌هاست. (هال، ۱۳۹۶: ۱۸۰) با این وصف ما نه با یک سوژکتیویته یا یک نوع سوژه انگاری، بلکه با سوژکتیویته‌های متعددی از قبیل سوژه انگاری در نزد روسو، دکارت، هیوم، کانت و... مواجه هستیم.